

Sámediggi
Sámedigge
Sámiediggie
Saemiedigkie

ČOAHKKINBEAVDEGIRJI 2024:2

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL 2024:2

§§ 10-22

**Dearvvašvuoda-, boarrásiid- ja valáštallanlávdegoddi /
Hälso-, äldre- och idrottsnämnden**

**Čoahkkinbeaivemearri
Sammanträdesdatum**

2024-03-07

Ubmeje

2024-03-07

Ubmeje / Umeå
Torsdag 7 mars kl. 08:30-16:00

Mearrideaddjit / Beslutande

Margareta Påve, čoahkkinságadoalli/ mötesordförande
Anders Axelsson, áirras/ledamot
Karen-Ann Hurri, áirras/ledamot,
Mariann Lörstrand Blind, áirras/ledamot
Helena Dådriing, áirras/ledamot

**Iežá oasseváldit /
Övriga deltagande**

Marie Louise Allas, čálli/sekreterare

Paragrát / Paragrafer

§§ 10-22

Dárkkisteaddji / Justerare

Karen-Ann Hurri

Underskrifter

čálli
sekreterare .....

Marie Louise Allas

ságadoalli
ordförande .....

Margareta Påve

dárkkisteaddji
justerare .....

Karen-Ann Hurri

	<i>Dárkkástus lea dieđihuvvon almmuhantávvalis. Justeringen har tillkännagivits enligt anslag.</i>
Orgána/Organ	Dearvvašvuoda-, boarrásiid- ja valáštallanlávdegoddi Hälso-, äldre- och idrottsnämnden
Čoahkkinbeaivi/Sammanträdesdatum	2024-03-07
Ilmmuhanbeaivi/Datum för anslags uppsättande	.....
Beavdegirji vurkensadji/ Förvaringsplats för protokollet	Sámedikki hálddahus, Giron/ Sametingets kansli, Kiruna
Vuolláičála/Underskrift	.....

2024-03-07

Mötets öppnande

§ 10 Fastställande av föredragningslista

Nämnden beslutar

att fastställa föredragningslistan enligt nedan:

- § 10 Fastställande av föredragningslista
- § 11 Val av justerare
- § 12 Föregående protokoll
- § 13 Ekonomi
- §.13.1 Budgetutfall 2023
- § 13.2 Budgetuppföljning t o m 27 februari
- § 13.3 Budgetäskande 2025
- § 13.4 Budgetunderlag 2026-2028
- § 14 Rapporter och information
- § 14.1 Rapport från ordförande
- § 14.2 Information från kansli
- § 15 Kunskapsnätverket för samisk hälsa
- § 16 Motioner
- § 16.1 M 584 – Inrättande av ett Vuorrasiidráđđi – samiskt äldreråd – inom Sametinget
- § 16.2 M 595 – Obligatorisk utbildning för sjukvårdsanställda
- § 16.3 M 598 – Särskilda insatser för att stoppa hatbrott mot renskötseln
- § 16.4 M 602– Samisk naturbetesbaserad renskötsel och samisk traditionell kunskap om hållbart nyttjande av naturen och naturresurserna.
- § 17 Brev till kommunerna
- § 18 Döbra kortlek
- § 19 Lavvuo, Umeå universitet
- § 20 Socialutskottet
- § 21 Övrig fråga
- § 21.1 Ersättare på sammanträde
- § 22 Nästa möte / Mötesplan 2024

§ 11 Val av justerare

Nämnden beslutar

att utse Karen Ann Hurri till justerare.

§ 12 Föregående protokoll

Dokument:

./ - Hälso-, äldre- och idrottsnämndens protokoll 2023-11-07

Föredragande: Margareta Påve

Genomgång av Hälso-, äldre- och idrottsnämndens protokoll 2023:5

Nämnden beslutar

att lägga protokollet till handlingarna

§ 13 Ekonomi

§ 13.1 Budgetutfall 2023

Dokument:

./ - Budgetutfall 2023

Föredragande: Marie Louise Allas

Hälso-, äldre- och idrottsnämnden hade en budget på 325 000 kronor för 2023. Budgetutfall för 2023 visar på att 312 633 kronor har förbrukats under året, vilket motsvarar 96% av årsbudgeten. Av 2023-års budget förblev 12 367 kronor oförbrukade.

Nämnden beslutar

att lägga informationen till handlingarna.

§ 13.2 Budgetuppföljning t o m 27 februari

Dokument:

./ - Budget Sametingets folkvalda 2024

./ - Budgetuppföljning t o m 27 februari 2024

Föredragande: Marie Louise Allas

Hälso-, äldre- och idrottsnämnden har en budget på 325 000 kronor för 2024. Budgetuppföljningen visar på att 30 266 kronor har förbrukats t o m 27 februari, vilket motsvarar 9 % av årsbudgeten. Riktvärdet ligger på 17 %. På mötet presenteras en budgetprognos

Nämnden beslutar

att lägga informationen till handlingarna.

§ 13.3 Budgetäskande 2025

Dokument:

- ./.
- Nämndens äskande 2024
- Föredragande: Margareta Påve

Budgetäskande 2025 är riktat till Sametingets styrelse och avser den verksamhet som nämnden önskar genomföra under 2025. Budgetäskande ska lämnas till styrelsen i juni månad. Ledamöter skickar input till ordförande.

Nämnden beslutar

att bereda ärendet vidare.

§ 13.4 Budgetunderlag 2026-2028

Dokument:

- ./.
- Nämndens förslag till budgetunderlag 2025-2027
- Föredragande: Margareta Påve

Sametinget inlämnar årligen budgetunderlag till regeringen enligt förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Nämnden utarbetar ett förslag som Sametingets styrelse får ta ställning till. Nämnden beslutar om att hålla ytterligare möte för att färdigställa förslag till budgetunderlag 2026-2028.

Nämnden beslutar

att bereda ärendet vidare.

§ 14 Rapporter och information

§ 14.1 Rapport från ordförande

Dokument:

- ./.
- Ordförandes rapport till plenum

Föredragande: Margareta Påve

Redogörelse av ärendet 2023:5, § 46.1.

Nämnden beslutar

att lägga informationen till handlingarna.

§ 14.2 Information från kansli

Dokument

- ./.
- Självbestämmande på pappret men inte i praktiken?, Statskontoret, 2023:17

Föredragande: Marie Louise Allas

Information om Statskontorets rapport, med betoning på vad som framkommer om hälso-, äldre- och idrottsnämnden och dess verksamhet. Länk till rapporten i sin helhet:

<https://www.statskontoret.se/publicerat/publikationer/publikationer-2023/sjalvbestammande-pa-pappret-men-inte-i-praktiken/?publication=true>

Information om ändringar i ersättningsnivå gällande arvoden.

Nämnden beslutar

att lägga informationen till handlingarna.

§ 15 **Kunskapsnätverket för samisk hälsa**

Dokument

- ./. - Minnesanteckning Kunskapsnätverkets referensgrupp 231128 inkl. bilagor
- ./. - Minnesanteckning Kunskapsnätverkets styrgrupp 231205

Föredragande: Helena Dådning

Utdrag ur styrelsens redogörelse till plenum i februari 2024:

Under perioden har Sametinget undertecknat en avsiktsförklaring från Kunskapsnätverket för samisk hälsa gällande ansökan om utvecklingsmedel till Kunskapsnätverket för samisk hälsa. Ansökan omfattar delmålen: 1) Utbilda 2) Utveckla 3) Främja hälsa 4) Synliggöra 5) Bygga kunskap 6) Realisera. I Sametingets budgetunderlag för 2025-2027 lyfts behovet av ett nationellt samiskt hälsocentrum på svenska sidan av Saepmie, vilket förordas i Sametingets hälsopolitiska handlingsprogram. I underlaget äskar Sametinget om medel för att i samarbete med Kunskapsnätverket för samisk hälsa utreda frågan om nationellt samiskt hälsocentrum i syfte att kunna förverkliga frågan på sikt.

Kunskapsnätverkets styrgrupp har haft sitt senaste möte 21 februari och minnesanteckningarna har ännu inte kommit. Det som diskuterats är hur fördelning av avgift till nätverket för respektive region ska se ut.

Nämnden beslutar

att lägga informationen till handlingarna.

§ 16 **Motioner**

§ 16.1 **M 584 – Inrättande av ett Vuorasiidråddi – samiskt äldreråd –inom Sametinget**

Dokument:

- ./. - M 584 av Ingrid Inga, 2022-10-25, dnr 1.1.8-2022-1510
- Plenumsprotokoll 2022-10-25–27, § 42

2024-03-07

- Styrelseprotokoll 2022-12-01 – 02, § 221.15
- Styrelseprotokoll 2023-09-29, § 145.2

Föredragande: Margareta Påve

Ingrid Inga har den 25 oktober 2022 inlämnat en motion där hon yrkar:

- att Sametinget inrättar ett äldreråd – Vuorrasiidráđđi,
- att Vuorrasiidráđđi får status som ett rådgivande organ till Sametingets styrelse och nämnder,
- att Vuorrasiidráđđi får i uppdrag att bistå Sametinget med utformningen av Sametingets äldrepolitik och äldrestrategi.

Styrelsen beslutade den 1 – 2 december 2022, § 122.15

- att uppdra till kansliet att bereda motionen enligt praxis, så som opolitiskt, rättsligt och sakkunnigt samt redovisa tidigare beslut i ärende.

Motionären yrkar att ett äldreråd – Vuorrasiidráđđi ska inrättas som ett rådgivande organ och dess uppdrag är att bistå Sametinget med utformningen av Sametingets äldrepolitik och äldrestrategi.

Bakgrund enligt motionen är att Sametinget har behov av att *"...värdesätta samiska äldre som resurspersoner och bärare av traditionell kunskap i det samiska samhället. Detta behöver synliggöras och säkras samepolitiskt. Samiska äldre är bärare av traditionell kunskap inom många områden inom Sapmi - rennärning, jakt, fiske, duodji, språket, barnuppfostran, andlighet, samisk kultur mm. De äldres traditionella kunskaper behöver värdesättas för att komma kommande generationer tillgodo."*

Vidare framförs i motionen:

"Med ett Vuorrasiidráđđi signalerar Sametinget att våra äldre är en viktig del av det framtida samiska samhällsbygget."

Motionen anger som skäl för inrättande av äldreråd, ett behov av att såväl synliggöra som säkra äldre samers representation i Sametingets politiska verksamhet.

Utgångspunkt för demokrati är att makten utgår från folket och det folkvalda ska representera folket. WHO definierar äldre personer, de som är 65 år och äldre. Sverige hade vid utgången av 2022 en befolkning på över 10,5 miljoner personer

2024-03-07

varav 20,4 % hörde till kategorin äldre, dvs 65 år och äldre. Av Sametingets folkvalda politiska ordinarie ledamöter i plenum är 22 % över 65 år+. Av Sametinget valda ordinarie ledamöter i styrelse och nämnder (undantaget ungdomsrådet) är 35,1 % över 65 år+. När man inkluderar ungdomsrådets ordinarie ledamöter till Sametingets nämnder och styrelse så är 30,9 % av ledamöterna 65 år+.

Personer under 30 år har en representation av 8,1 % i som valda ordinarie ledamöter i Sametingets styrelse och nämnder (undantaget ungdomsrådet). När man inkluderar ungdomsrådet till ordinarie ledamöter i Sametingets nämnder och styrelse så är 19,0 % av ledamöterna under 30 år. Av Sveriges befolkning var vid utgången av 2022, 15,6 % mellan 18-30 år.

Utnämning av ledamöter till nämnder och styrelse visar att sametingspartierna tar ansvar för att säkra representation av ledamöter äldre än 65 år i Sametingets politiska verksamhet. Av ovanstående kan konstateras att, utan ungdomsrådets verksamhet, är representation av personer mellan 18-30 i Sametingets nämnder och styrelse låg i förhållande till antal personer mellan 18-30 år i befolkningen i stort.

Motionären yrkar på att äldrerådet ska ha status som ett rådgivande organ till Sametingets styrelse och nämnder.

Sametingets arbetsätt utgår från styrdokumenterna; *Sametingsordningen*, *Arbetsordning för Sametingets styrelse och nämnder*, *Arbetsordning för ungdomsrådet*. Vidare har nämnderna, förutom valnämnden, en *delegationsordning* att förhålla sig till.

Ungdomsrådet är enligt *Arbetsordning för ungdomsrådet*, § 1: "... ett partipolitiskt obundet rådgivande organ underställt Sametingets plenum." Skillnad mellan ungdomsrådets roll mot motionärens yrkande om äldrerådets roll, är att äldrerådet enligt motionen förväntas få en roll mot styrelser och nämnder medan ungdomsrådet är underställt plenum. Det kan röra sig om olika skrivningar med samma betydelse eftersom styrelse och nämnder är underställda plenum.

Ungdomsrådets roll som rådgivande organ (enligt gällande arbetsordning) kan inte utvärderas då detta förfarande i praktiken är obefintligt, det saknas tillfällen då ungdomsrådet anlitas som ett rådgivande organ. Detta kan bero på att det saknas struktur och erfarenheter för hur ett rådgivande organ ska fungera inom Sametinget. Det kan också vara att det saknas tillfällen då Sametingets politiska verksamhet har behov av rådgivande organ.

Motionärens tredje yrkande är att Vuorrasráđđi får i uppdrag att bistå Sametinget med utformningen av Sametingets äldrepolitik och äldrestrategi.

2024-03-07

Sametingets plenum har 2018-05-23–25, § 30 inrättat en nämnd för äldrefrågor, Hälso-, äldre- och idrottsnämnd. I beredning inför inrättande av denna nämnd framgår inte Sametingets avsikt med nämndens arbete gällande äldrefrågor. I Hälso-, äldre- och idrottsnämndens delegationsordning framgår att nämndens uppgifter beskrivs övergripande i *Arbetsordning för Sametingets styrelse och nämnder*. Äldrefrågor finns inte med i den övergripande beskrivningen. Däremot finns skrivningen " *Nämnden ansvarar för att sammanställa mål, riktlinjer och prioriteringar i ett politiskt handlingsprogram som ska underställas plenum för beslut. I sitt arbete ska nämnden följa det politiska handlingsprogrammet.* "

Sametinget har antagit, efter hälso-, äldre- och idrottsnämndens inrättande, ett hälsopolitiskt handlingsprogram. Hälso-, äldre- och idrottsnämnden bereder för närvarande ett förslag till idrottspolitisk strategi. Innevarande mandatperiod har hälso-, äldre- och idrottsnämnden beslutat 2022-03-09–10, § 8, att prioritera arbetet med bl. a. äldreomsorgsfrågor.

Hälso-, äldre- och idrottsnämnden har riktat sitt arbete till det som omfattar äldre personer specifikt genom att rikta in sig på äldreomsorgsfrågor. Ansvar för äldreomsorg ligger hos kommuner, det finns särskild lagstiftning som säkerställer äldre samer rättigheter utifrån lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, §§ 18-18c. Hälso-, äldre- och idrottsnämnden har till styrelsen lyft förslag att arbeta för att inrätta försöksprojekt, samiska äldreråd inom förvaltningskommuner. Sametinget har i Budgetunderlag 2024-2026 föreslagit att resurser tillsätts såväl Sametinget som några kommuner inom samiskt förvaltningsområde, för ett försöksprojekt i syfte att stärka äldreomsorgen för samer. Detta försöksprojekt förväntas leda till att det blir varaktiga samiska äldreråd inom samiska förvaltningskommunerna som tillvaratar äldre samers intressen inom äldreomsorgen.

Den tidigare redovisning av äldres representation i Sametinget i förhållande till befolkningsstatistik, visar att de äldre som har kompetens och kunskaper i traditionell kunskap, kan anses ha tillfredställande representation i Sametingets plenum, styrelse och samtliga nämnder. Vid tillstyrkan av bifall av motionen, att inrätta ett äldreråd, skulle personer äldre än 65 år få en representation i Sametingets politiska verksamhet (styrelse, politiska nämnder och råd) med 38 %.

Vid bifall av motionen bör klarläggas innebörd av rådgivande organ, dess strukturer och handlingsutrymme, i syfte att nå ett vedertaget arbets sätt. Varje ny nämnd eller politiskt organ bör ha ett tydligt uppdrag och ansvarsområde (jfr

Arbetsordning för styrelse och nämnder, §§ 12-20 samt Arbetsordning för ungdomsrådet, §§ 6-15.)

2024-03-07

Äldre frågor utifrån motionens beskrivning omfattar hela det samepolitiska området. Sametingets politiska verksamhet har god tillgång till den kompetens och kunskaper som den åldersgruppen innehar utifrån styrelsens och nämndernas sammansättning. Det bör klargöras vad ett äldre råd, i form av rådgivande organ, ska bidra med utöver det politiska arbete som redan sker inom Sametingets regi.

Vid bifall av motionen bör det göras gränsdragning mellan äldre rådet och hälso-, äldre- och idrottsnämnden verksamhet. Detta då det finns stor risk att det uppstår ett "konkurrensförhållande" som kan leda till dubbelberedning av ärenden, vilket i sig är ett arbetsätt som ska undvikas.

Vid bifall av motionen bör det även tas beslut kring hälso-, äldre- och idrottsnämndens nuvarande verksamhetsområde, så att uppdragen för äldre rådet och hälso-, äldre- och idrottsnämnden inte överlappar varandra. Vid bifall av motionen utan ovanstående åtgärder kan konsekvensen bli att Sametinget har två organ som arbetar med samma fråga, det blir en fördyrande omständighet som kan leda till dubbelberedning och otydlighet om frågornas hemvist. Att inrätta ett bestående organ för att få in synpunkter och indata till en politisk strategi bedöms inte vara ekonomiskt försvarbart.

Sammantaget så kan konstateras att samer äldre än 65 år är inte underrepresenterade i Sametingets politiska nämnder och styrelse, om man ser till äldres andel av befolkningen i övrigt. Vidare så är det otydligt vad ett äldre råd inom Sametinget ska ha för uppgift gentemot nämnder och styrelse. Sametinget har 2018 inrättat en ny nämnd, hälso-, äldre och idrottsnämnden, som ansvarar för äldre frågor. Sametinget har inte övergripande uttalat behov av att förstärka hälso-, äldre- och idrottsnämndens verksamhetsområde.

Styrelsen beslutade 2023-09-29, § 145.2

att inhämta yttrande från Hälso-, äldre och idrottsnämnden.

Paragrafen justeras omedelbart.

Äldre frågor hör till hälso-, äldre- och idrottsnämndens verksamhet och ytterligare ett organ som arbetar med äldre frågor kan bidra med dubbelberedning och otydlighet i frågornas hemvist.

Nämnden beslutar

2024-03-07

att föreslå styrelsen att avslå motionen.

§ 16.2 M 595 – Obligatorisk utbildning för sjukvårdsanställda

Dokument:

- ./.
- M 595 av Christina Åhrén, Agneta Sandström 2023-02-22, dnr 1.1.8—2023-310
  - Plenumsprotokoll 2023-02-21—23, § 16
  - Styrelseprotokoll 2023-03-28, § 58.10
  - Styrelseprotokoll 2023-09-29, § 145.4

Föredragande: Margareta Påve

Christina Åhrén och Agneta Sandström har den 22 februari 2023 inlämnat en motion där de yrkar:

att Sametinget ska jobba för att förvaltningskommunerna ska vara skyldiga erbjuda personer som nyanställs inom hälso- och sjukvård undervisning för ökad kunskap och kompetens rörande samisk kultur och samiska förhållanden.

Styrelsen beslutade den 28 -30 mars 2023, § 58.10

att uppdra till kansliet att bereda motionen enligt praxis, så som opolitiskt, rättsligt och sakkunnigt samt redovisa tidigare beslut i ärendet.

Motionen hänvisar till lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, 18-18b §§. Vidare anförs i motionen att

Med hänvisning till denna lag bör alla aktörer inom hälso- och sjukvård ha en obligatorisk utbildning eller fortbildning som syftar till att ge alla anställda kompetens att följa lagen.

Kommuner är huvudmän för äldreomsorg och genom ansökan om bistånd kan personer få insatser inom äldreomsorg beviljad, detta regleras i socialtjänstlag (2001:453). Därutöver har samer särskilda rättigheter i egenskap av nationell minoritet. Den enskildes rättigheter till samiska språket och kulturen inom äldreomsorg regleras i §§ 18-18 c, lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

18 §

En kommun som ingår i ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska.

18a§

2024-03-07

En kommun som inte ingår i något förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska, om kommunen har tillgång till personal med sådana språkkunskaper. Detsamma gäller för en kommun som ingår i ett förvaltningsområde för ett visst språk vad gäller övriga språk.

18b §

Kommunen ska inom ramen för sådan omsorg som erbjuds enligt 18 och 18 a §§ beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet.

18c§

Kommunen ska informera den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen om möjligheterna till sådan service och omvårdnad som anges i 18 och 18a §§.

Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk har reviderats och skärpts 2019. Socialstyrelsen har med anledning av revidering av lagen gett ut meddelandeblad (Nr 7/2018) i syfte att informera om ändringar i lagen samt beskriva vad som gäller genom lagstiftningen. Meddelandebladet riktar sig till kommuner, landsting och länsstyrelser. I meddelandebladet framgår att det är kommunens ansvar att organisera arbetet på sådant sätt att den personal som talar minoritetsspråk så långt som möjligt arbetar med de äldre som talar finska, meänkieli och samiska. I meddelandebladet förtydligas att 18 § bör läsas tillsammans med 5 kap.6 § tredje stycket socialtjänstlagen, som reglerar kommunens ansvar att verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i minoritetsspråken där detta behövs för omvårdnad av äldre människor.

18 och 18a §§ är olika beroende på att 18 § avser kommuner inom förvaltningsområdet och 18a § avser kommuner utanför förvaltningsområde. Skyldighet enligt socialtjänstlagen att verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i minoritetsspråken där detta behövs för omvårdnad av äldre personer gäller samtliga kommuner.

Lagens 18b § förtydligas enligt följande i meddelandebladet:

Detta kan ske på många olika sätt som behöver anpassas efter den äldres förutsättningar och lokala förhållanden. (. . .) Det är även lämpligt att den personal som tjänstgör i verksamheten har särskild kulturkompetens, dvs kunskap om och förståelse för de nationella minoriteternas kultur och situation, alternativt att sådan kompetens stärks genom utbildningsinsatser.

Sametinget har som myndighet uppgift att följa upp lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk när det gäller samer och samiska¹. Till uppdraget hör att årligen i rapportform rapportera om utvecklingen inom minoritetspolitiken. År 2016 så gjorde uppföljningsmyndigheterna en fördjupning gällande service och omvårdnad inom äldreomsorgen. I rapporten framkom bl.a. att kunskapsnivåerna hos personalen kan höjas, det fanns en brist på språkkunnig personal. Vidare framkom i rapporten att det fanns diskrepans i uppfattningen om hur väl utbudet av äldreomsorg på nationella minoritetsspråk motsvarade den efterfrågan som fanns i förvaltningsområdena. Uppföljningsmyndigheterna har inte gjort någon specifik uppföljning av äldreomsorg efter lagrevideringen 2019.

Socialstyrelsens rapport som utkom 2021, (Situationen för nationella minoriteter inom den kommunala äldreomsorgen), konstaterar att kunskapen om att de nationella minoriteterna har särskilda rättigheter inte har nått fram till kommunerna samt att den reviderade minoritetslagen från 2019 inte fått något genomslag.

Gemensamt för rapporterna är att insatser för att säkerställa rätten till service och omvårdnad inom äldreomsorgen enligt minoritetsspråklagstiftningen bedöms vara otillräckliga.

Sametinget har i sitt yttrande gällande förslag till ny äldreomsorgslag² föreslagit att skrivningar gällande nationella minoriteter lyfts i inledningen av lagstiftningen:

*Sametinget föreslår att utredningens förslag 25-27§§ ändras till 6-9§§ i lagen. Sametinget anser att bestämmelserna som handlar om nationella minoriteters äldreomsorg är av mer övergripande karaktär och behöver därför lyftas upp tidigare i lagstiftningen.
(...)*

Det är i linje med utredningens uppdrag att tidigt i lagstiftningen lyfta upp samernas rättigheter inom äldreomsorg. Uppföljningar visar att efterlevnad av dessa rättigheter behöver tydliggöras och skärpas. Att utredningens förslag anger dessa grundläggande rättigheter sist i lagstiftning kan signalera att det finns valbarhet i fråga, vilket kan bidra till att förminska samers rättigheter.

Sametinget anser att det är motiverat att de rättigheter som uppbärs av samer inom äldreomsorgen lyfts fram tidigt i lagen. Detta för att säkerställa förståelsen att det är i den efterföljande lagtext som dessa rättigheter ska förverkligas. Det är viktigt att de som utför äldreomsorg i praktiken förstår att samernas rättigheter ska framgå, beaktas och efterlevas som en integrerad del inom de andra föreslagna bestämmelserna;

---

¹ Förordning (2009:1395) med instruktion för Sametinget, 2 §, p. 2

² SOU 2022:41, Nästa steg – Ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg för äldre personer, Sametingets dnr 2022-1507

övergripande uppgifter (6 §³, samverkan och samordning (7§), boende (8§), insatser (9 §), delaktighet, självbestämmande och information (13-15 §§), kontinuitet (16§), individuell planering (17-18§§), personer som vårdar närstående (19§), personal (21§) samt uppföljning (23-24§§)⁴.

Sametinget hälso-, äldre- och idrottsnämnd har i arbete med budgetunderlag de tre senaste åren lämnat förslag till Sametingets styrelse, att arbeta för att det inrättas försöksverksamhet med samiskt äldreråd i ett antal kommuner inom förvaltningsområde Ett äldreråd med syfte att arbeta för att utveckla äldreomsorg, anpassad efter äldre samers behov och förutsättningar, till att bli en självklar och integrerad del i förvaltningskommuners verksamhet, i enlighet med vad lagstiftningen föreskriver. Under försöksperioden så föreslås att arbetet i äldrerådet och dess resultat utvärderas fortlöpande. Intentionen bör vara att kommuner inom förvaltningsområde permanentar verksamheten, att ha dialog och samverkan med samiska äldrerådet, då försöksperiod löpt ut. Detta förslag är med i Sametingets budgetunderlag 2025-2027.

Hälso-, äldre- och idrottsnämnden har beslutat att prioritera äldreomsorg (2022-03-09—10, § 8) och beslutade på samma möte (§ 9) att tillskriva sju kommuner inom samiskt förvaltningsområde om deras arbete för att uppnå minoritetslagens intentioner. Frågeställningarna utgick från de frågeområden som beskrivs som centrala i resultat som olika rapporter presenterat sedan lagens tillkomst, frågor kring personal, utbud och efterfrågan.

Svar har erhållits från fem kommuner inom angiven svarstid. Nämnden avser att under hösten 2023 arbeta vidare med resultatet.

Sametingets styrelse har skickat till regeringen hemställan (dnr 2017:1569) om stipendieordning för studier i samiska. Sametinget har angett att stipendieordning förväntas stimulera till språkstudier, vilket ska bidra till att fylla det behov av språkresurser som finns i samhället på alla samhällsområden.

Sametinget har fått svar på hemställan och Sametingets styrelse är inte nöjd med svaret då svaret är centrerat kring det regeringsuppdrag som Sametinget haft och inte om den hemställan som gjorts. Det resulterade i ett yttrande på regeringens svar där det bl.a. framfördes följande:

---

⁴ Paragrafer angivna enligt utredarens förslag.

”Sametinget ser att den samiskspråkliga kompetensen är bristfällig i det samiska samhället inom många yrkeskategorier (bl.a. lärare, vårdpersonal etc.). Därför anser Sametinget att kunskapsnivån i samiska bör höjas och att studier i samiska språken är ett prioriterat område.”

Sametinget är medveten om brist på samisk språk- och kulturkompetens hos personal inom äldreomsorg och arbetar på olika sätt för att säkerställa samiska äldres rättigheter inom offentlig äldreomsorg, så som ovan redovisats.

Denna motion med dess innehåll är i linje med Sametingets pågående arbete att bidra med utveckling och förbättring av äldreomsorg inom ramen av minoritetslagstiftningen §§ 18-18c.

Styrelsen beslutade 2023-09-29, § 145.4

att inhämta yttrande från Hälso-, äldre och idrottsnämnden.

Paragrafen justeras omedelbart

Hälso-, äldre- och idrottsnämnden har inga problem med motionens innebörd och ser att nämndens arbete har en liknande inriktning.

Socialtjänstlagen, 5 kap.6 § tredje stycket, reglerar kommunens ansvar att verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i minoritetsspråken där detta behövs för omvårdnad av äldre människor.

Nämnden beslutar

att föreslå styrelsen att motionen därmed är besvarad,

§ 16.3 M 598 – Särskilda insatser för att stoppa hatbrott mot renskötseln

Dokument:

- ./.
- M 598 av Marianne Gråik, Lars Miguel Utsi, Marita Stinnerbom, Hanna-Sofie Utsi, Christina Åhrén 2023-02-23, dnr 1.1.8—2023-323
  - Plenumsprotokoll 2023-02-21—23, § 16
  - Styrelseprotokoll 2023-03-28, § 58.13
  - Styrelseprotokoll 2023-09-29, § 145.7

Föredragande: Margareta Påve

Marianne Gråik, Lars Miguel Utsi, Marita Stinnerbom, Hanna-Sofie Utsi och Christina Åhrén har den 23 februari 2023 inlämnat en motion där de yrkar:

att Sametinget verkar för att lagstiftare och myndigheter inför en skärpt

straffskala för brott i samband med olovlig skjutning, djurplågeri, skadegörelse och stöld av renar,

att Sametinget verkar för att regeringen och de brottsbekämpande myndigheterna vidtar omgående särskilda åtgärder för att i högre grad stävja och klara upp vapenbrott, djurplågeri, stöld, skadegörelse och hatbrott mot renskötare.

Styrelsen beslutade den 28 – 30 mars 2023, § 58.13

att uppdra till kansliet att bereda motionen enligt praxis, så som opolitiskt, rättsligt och sakkunnigt samt redovisa tidigare beslut i ärendet.

Skäl för yrkandena

De senaste åren har många brott där renar varit inblandade skett. Att renar blir skjutna, dödas och försvinner är en tydlig markering av hat mot samer. Denna diskriminerande effekt gentemot samerna måste samhället, vår regering och våra brottsbekämpande myndigheter ta ansvar för och korrigera för.

Plenum har tidigare antagit motion 516 Renskötselpoliserna⁵ där det vid behandlingen av motionen angavs att möte ägt rum med Sametingets styrelse och Polismyndigheten region nord. Polismyndigheten var positiv till att polisen utbildas om renskötsel och samiska kultur för att öka kompetensen hos deras tjänstemän och att myndigheten i samverkan med Sametinget går vidare med frågan. Sametingets styrelse har därefter uppdragit till kansliet att arbeta vidare med ärendet.⁶

Regeringen har år 2022 tagit fram ett åtgärdsprogram mot rasism mot samer. Tillsammans med den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott utgör programmet en grund för regeringens fortsatta arbete mot rasism mot samer. I programmet anges:

Företrädare för samiska organisationer har berättat att rasism mot samer bland annat tar sig uttryck i gärningar mot renar och att det finns problem med att dessa brott inte alltid markeras som hatbrott, vilket företrädare ansåg

---

⁵ Plenum 2018-05-23 – 25, § 26.3.

⁶ Styrelse 2018-06-12 – 14, §136.1.

osynliggöra dessa som eventuella hatbrott. Organisationerna har efterfrågat kunskapshöjande insatser inom rättsväsendet för att synliggöra hatbrott. Det

har också lyfts fram att utsattheten i förlängningen påverkar tilliten till myndigheter och andra offentliga aktörer.

I Brottsförebyggande rådets statistik för 2020 identifierades 20 hatbrott mot samer. Det motsvarade 1 procent av alla identifierade främlingsfientliga och

rasistiska hatbrott. Samiska företrädare har lyft fram att samer sällan anmäler brott vilket tros bero på att de som anmäler upplever sig bemötas med misstro och okunskap, att många känner sig rättslösa och att andelen anmälningar som leder till lagföring är liten.

Det finns behov av insatser för att skapa förutsättningar för att utveckla arbetet mot hatbrott som rör samer. Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten har de senaste åren höjt ambitionsnivån avseende hatbrott och andra brott som hotar demokratin. En målbild som Polismyndigheten formulerat i en delredovisning för sitt arbete är att alla hatbrott ska utredas av en särskild resurs med fördjupad kunskap om området och att det för medborgarna ska kännas meningsfullt att anmäla brott och kontakta polisen oavsett utgång i det enskilda ärendet.⁷

Åtgärdsprogrammet innehåller åtgärder för perioden 2022-2024 och utgår från fyra strategiska områden:

- Mer kunskap, utbildning och forskning
- Förstärkt förebyggande arbete på nätet
- Ett mer aktivt rättsväsende
- Civilsamhället: ökat stöd och fördjupad dialog

Arbetet kommer följas upp och inom ramen för de olika strategiska områdena har regeringen gett flertalet olika myndigheter uppdrag att inom sina ansvarsområden arbeta förebyggande och motverkande mot rasism mot samer. Sametinget har inte tilldelats något specifikt uppdrag och har således heller inte fått medel för arbetet mot rasism mot samer.

Nedan följer de uppdrag andra myndigheter har i åtgärdsprogrammet samt om och på vilket sätt Sametinget involverats i arbetet, främst med fokus på yrkandet i aktuell motion:

- Brottsförebyggande rådet (Brå) ska göra en fördjupad studie om hatbrott mot samer för att öka kunskapen om, och stärka det förebyggande arbetet mot, rasism som riktas mot samer. I genomförandet av uppdraget ska myndigheten inhämta kunskap och erfarenheter från berörda myndigheter,

---

⁷ Regeringskansliet 2022. Åtgärdsprogram mot rasism mot samer.

inklusive Sametinget och relevanta organisationer inom det civila samhället. Sametinget ingår i uppdragets referensgrupp.

- Polismyndigheten ska under 2022 och 2023 fortsatt utveckla och förbättra arbetet för att bekämpa hatbrott och andra brott som hotar demokratin.
- Polismyndigheten ska bland annat genomföra kompetenshöjande insatser inom myndigheten samt redovisa resultat av det arbete som bedrivs för att förstärka den brottsutredande förmågan och uppkläringen av dessa brott. Inom ramen för uppdraget ska Polismyndigheten samverka med andra myndigheter och organisationer.
- Myndigheten för arbetsmiljökunskap ska inhämta och sammanställa kunskap om samband mellan vissa grupper utsatthet och arbetsrelaterad stress. Ett särskilt fokus ska vara kunskap om arbetsmiljö och vilken betydelse utsatthet till följd av etnisk tillhörighet, hudfärg och religion eller annan trosuppfattning kan ha för individens hälsa. Kunskapssammanställningen ska spridas så att den kan utgöra ett stöd för arbetsgivare, skyddsombud och andra förtroendevalda på arbetsplatser. Sametinget medverkar i uppdragets referensgrupp.

Styrelsen beslutade 2023-09-29, § 145.7

att inhämta yttrande från samtliga nämnder och ungdomsrådet.

Paragrafen justeras omedelbart

Hälso-, äldre- och idrottsnämnden anser att frågan är av största vikt och bör behandlas skyndsamt.

Nämnden beslutar

att föreslå styrelsen att bifalla motionen

§ 16.4 M 602– Samisk naturbetesbaserad renskötsel och samisk traditionell kunskap om hållbart nyttjande av naturen och naturresurserna

Dokument:

- Plenumsprotokoll 2023-02-21–23, § 16
- ./.
- M 602 av Marianne Gråik, Johanna Njaita, Ingrid Inga, Åsa Blind 2023-02-23, dnr 1.1.8-2023-327
- Christina Åhrén 2023-02-23, dnr 1.1.8–2023-323
- Styrelseprotokoll 2023-03-28, § 58.17
- Styrelseprotokoll 2023-09-29, § 145.11

Föredragande: Margareta Påve

Marianne Gråik, Johanna Njaita, Ingrid Inga och Åsa Blind har den 23 februari 2023 inlämnat en motion där de yrkar:

- att Sametinget inom ramen för fokallpunktsuppdraget verkar för inrättande av ett särskilt programråd enbart för samiska traditionell kunskap och att goda förutsättningar säkerställs för en levande traditionell naturbetesbaserad renskötsel i framtiden
- Att representanter i det särskilda programrådet för samisk traditionell kunskap i samråd med renskötselns organisationer samt att representanterna ska vara aktiva inom renskötsel och att även andra samiska näringar ingår i programrådet
  - Att representanter med stor kunskap om traditionell samisk kunskap om naturbaserad renskötsel och om samiskt levnadssätt och livsmiljö ingår i programrådet
  - Att verka för finansiering av det särskilda programrådet kan ske via Främjande av rennäringensanslaget fr om budgetåret 2023
- att Sametinget tillsätter det särskilda programrådet skyndsamt för att kunna påbörja arbetet med att synliggöra samisk traditionell kunskap och att stärka och säkerställa traditionell samisk naturbetesbaserad renskötsel för framtiden
- att Sametinget avsätter särskilda medel för att vidmakthålla traditionell samisk natur betesbaserad renskötsel parallellt med arbetet i programrådet,
- att inom ramen för fokallpunktsuppdraget anordnar seminarier om samisk traditionell kunskap, traditionell naturbaserad renskötsel, utfodring mm kopplat till biologisk mångfald och klimatförändringarna för att öka den generella kunskapen om rennäringen hos myndigheter, regeringen och forskningen. Inbjudna deltagare kan vara samebyar, renbetesdistrikt i Norge, renskötsselföreträdare i Finland, forskare, berörda myndigheter m fl.

Styrelsen beslutade den 28 – 30 mars 2023, § 58.17

- att uppdra till kansliet att bereda motionen enligt praxis, så som opolitiskt, rättsligt och sakkunnigt samt redovisa tidigare beslut i ärendet.
-

Skäl för yrkandena

I motionen anges att röster inom renskötselleden menar att t ex Sametingets insatser enligt konventionen om biologisk mångfald och när det gäller beslut om katastrofskadeskydd tenderar att tunna ut samisk traditionell kunskap om naturbetesbaserad renskötsel och hållbart nyttjande och tillvaratagande av naturens

2024-03-07

resurser. Ett exempel är att Sametinget genom anslaget "Främjande av rennäring" enbart valt att stödja utfordring av renar vid beteskriser samtidigt som stöd inte ges till renskötare som väljer traditionell samisk naturbetesbaserad renskötsel som är i

behov av andra insatser än utfordring. Renskötare anför också att motstående intressen och exploatörer kan hävda att nuvarande omfattning av renbetesmarkerna inte behövs för samisk naturbetesbaserad renskötsel eftersom allt fler renskötare kan utfordra renarna.

Vidare anges i motionen att det inom ramen för Sametingets fokalpunktsuppdrag enligt konventionen om biologisk mångfald (CBD) behöver utformas otraditionella insatser och åtgärder i mycket nära samarbete med renskötare för att upprätthålla och bevara traditionell samisk kunskap i praktiskt levnadssätt och livsmiljö och för att kunna upprätthålla naturbetesbaserad samisk renskötsel i ett förändrat beteslandskap för framtiden. Även ökad kunskap om traditionell samiska brukningssätt av beteslandskapet och naturen behövs för att kunna hävda rätten till mark och vatten inom renbetesmarkerna och för att synliggöra ändrade förutsättningar att leva, bo och klara sig av naturen och naturresurserna för hela renskötselområdet.

Motionären finner även att det finns stort behov av att revitalisera kunskap om samiskt traditionellt bruk av betesmarkerna, naturen och det samiska levnadssättet och livsstilen för att bevara biologisk mångfald inom renskötselområdet.

Motionären anser också att – utifrån att det sker storskalig utarmning av ekosystem inom det boareala och arktiska regionerna (renskötselområdet) – att utfordring av renar är idag livsnödvändigt för att kunna upprätthålla och bevara renskötseln som grund för hela det samiska samhället. Utfodringarnas negativa påverkan på dels betesmarkerna, dels på förändringar av traditionella samiskt brukningssätt och dels betydelsen av biologisk mångfald i det samiska samhället behöver särskilt uppmärksammas och belysas bl a inom ramen för Sametingets fokalpunktsuppdrag och genom forskningen.

Sametinget har i sitt regleringsbrev för budgetåret 2021 ett uppdrag enligt följande:

Sametinget ska vara fokalpunkt för artiklarna 8(j) och 10(c) i Konventionen om biologisk mångfald (CBD) och i det arbetet involvera andra myndigheter och aktörer som har kunskap och roll att spela i genomförandet av dessa artiklar i Sverige. Sametinget ska senast 15 december 2023 till regeringen (Miljödepartementet) redovisa hur fokalpunktsuppdraget genomförts under 2021-2023.

Uppdraget innefattar i enlighet med Sametingets regleringsbrev för budgetåret 2021 all traditionell kunskap och hållbart sedvan bruk kopplat till biologisk mångfald i Sverige. Det innebär både samisk- och annan kunskapstradition.

Målgruppen för uppdraget är stor vilket innebär att avgränsningar har krävts. Hittills har målgrupperna innefattat intresseorganisationer som företräder kunskapstraditioner, myndigheter med koppling till traditionell kunskap och hållbart sedvanebruk i sina uppdrag samt företrädare för utbildningssektor och muséer. För att skapa plattform för dialog, möta målgrupperna och föra arbetet framåt har som framgår i motion 602 har ett programråd bildats.

Programrådet har varit delaktig och fungerat som remissinstans bl.a. för det kunskapsmaterial som nämns i motion 602. Syftet med materialet är att samla information om CBD, artiklarna 8j och 10c, sätta det i en svensk kontext och därigenom skapa förutsättningar för ökad kunskap kring traditionell kunskap och hållbart sedvanebruk. Materialet beskriver bl.a. Sametinget som myndighet genom informationsfilm, Sametingets värdegrundsdokument Eallinbirás, exempel på árbediehtu genom filmer som lyfter rennäringen, slöjden och fisket. Materialet beskriver även fäbodbruk i en film.

Att bilda ytterligare ett programråd inom ramen för fokalpunktsuppdraget bedöms kunna bidra till att skapa utmaningar med att hålla samman parallella processer. Inom fokalpunktsuppdraget finns brukargrupper med liknande och i vissa fall samma utmaningar och behov. Det kan gälla myndigheters hänsynstagande vid beslutsfattande som påverkar ex. renskötare, fiskare eller fäbodbrukare. Så som uppdraget är utformat behöver Sametinget därför se sin samordnande roll ur ett perspektiv som innefattar all traditionell kunskap.

De intresseorganisationer som företräder árbediehtu i fokalpunktsuppdragets befintliga programråd bedöms kunna utgöra stommen för ett intensifierat arbete med árbediehtu. På så sätt skulle detta arbete ha möjlighet att kanaliseras genom programrådet och ett jämlikt arbetssätt kunna bibehållas.

Noteras bör att programrådets roll i ett eventuellt kommande uppdrag inte är fastställt och kan komma att ta andra former än dagens upplägg.

Styrelsen beslutade 2023-09-29, § 145.11

att inhämta yttrande från samtliga nämnder och ungdomsrådet..

Paragrafen justeras omedelbart.

Hälso-, äldre- och idrottsnämnden är positiv till stora delar av motionen. Det finns otydlighet om hur representation till tänkt programråd ska se ut.

Nämnden beslutar

att föreslå styrelsen att bifalla motionen.

§ 17 **Brev till kommunerna**

Dokument

- Hälsö-, äldre- och idrottsnämndens protokoll 2023.03-20-21, § 9
- Hälsö-, äldre- och idrottsnämndens protokoll 2023-06-07, § 24
- Hälsö-, äldre- och idrottsnämndens protokoll 2023-09-26--27, § 33
- ./.
- Redovisning av kommunernas svar på enkät, dnr 2023-1642
- Hälsö-, äldre- och idrottsnämndens protokoll 2023-11-07, § 42

Föredragande: Marie Louise Allas, Margareta Påve

Sammandrag samt tillhörande diskussionsunderlag som tagits fram har under tidigare möten och diskuterats. Nämnden har önskat få ytterligare beredning, att svaren sammanställs med en analys som nämnden kan ta del av innan nämnden återkopplar till berörda kommuner eller vidtar annan åtgärd.

Genomgång av kommunernas svar på enkät med en sammanställning som relaterar till verksamhetsområdet och aktuella dokument.

Nämnden beslutar

att bereda ärendet vidare.

§ 18 **DöBra-kortleken, utgår.**

§ 19 **Dialogmöte Lávvuo, Umeå universitet, utgår.**

§ 20 **Socialutskottet**

Dokument:

- ./.
- Nämndens prioriterade områden

Nämnden har informerats om nämndens möjlighet att under plenum i Stuhkie möta riksdagens socialutskott. Hälsö-, äldre- och idrottsnämnden informerades om detta under arbetsmötet 11 december och nämnden påbörjade arbetet med att ta fram prioriterade områden inom nämndens verksamhetsområde som sedan skickats vidare till Sametingets politiska administration.

2024-03-07

Information har kommit att nämnden står själva för de kostnader som uppstår i samband med nämndens möte med riksdagens utskott.

Nämnden beslutar

att nämndsledamöter som deltar på plenum deltar i möte med socialutskottet.

§ 21 **Övriga frågor, utgår.**

§ 22 **Nästa möte / Mötesplan 2024**

Mötesplan utarbetas:

20 maj digitalt

3 juni digitalt

1 oktober Luleå

3 december digitalt

Nämnden beslutar

att mötesplan är enligt ovan. Nästa möte är digitalt 20 maj, kl. 9:00-13:00

Ordföranden avslutar sammanträdet.